

«Det du får er viktigere enn det du får til»

av biskop Halvor Nordhaug

Den 31. oktober 1517 slo Martin Luther opp sine 95 teser mot avlatshandelen. Dermed startet den rekken av begivenheter som vi i dag kaller «reformasjonen», og som kom til å endre ikke bare kirkelivet, men også samfunnslivet i Europa på flere måter. Bortsett fra kristningen av Norge rundt år 1000 er det neppe noen annen begivenhet som har hatt så mye å si for hva vi nordmenn tror og hvordan vi lever sammen. Det er derfor all mulig grunn både for kirken og samfunnet ellers til å markere 500-årsjubileet for denne begivenheten i 2017, og spørre: Hva er verdifullt i denne arven, og hva kan vi unnvære?

Luthers reformasjonen begynte med at han som munk kjempet med å få klarhet i sitt gudsforhold. Spørsmålet som drev ham, hadde han til felles med mange i sin samtid: Kan jeg tro at Gud vil vise meg nåde i dommen? Hvor lang tid vil jeg måtte renses i skjærsilden, eller vil jeg kanskje gå like til helvete?

Som augustiner munk hadde Luther lært å forstå frelsen som en prosess og et samvirke mellom Guds nåde og mennesket, der menneskets rolle var å gjøre de gjerninger som det var pålagt og som det var mulig å gjøre. Dersom man gjorde sin del, ville Gud være nådig og gi frelse og evig liv. Luther opplevde imidlertid at han langs denne veien ikke fant noen fred, selv ikke da han som munk i klosteret kunne vie seg helt og fullt til det åndelige livet. Han tvilte på om hans tro og fromhetspraksis var slik at han holdt mål for Gud og fikk del i hans nåde.

Han fant først fred med Gud da han oppdaget at Guds rettferdighet som han strevde for å oppnå, ikke var et krav han skulle leve opp til, men en gave som Gud gir utelukkende på grunnlag av Jesu liv, død og oppstandelse. Guds rettferdighet, og med den retten til å være Guds barn, gis gjennom dåpen og troen uten noen egeninnsats fra vår side.

Hvordan angår dette dagens mennesker? Ikke mange bærer på en tilsvarende angst for dommen som den Luther og hans samtidige kjente. Tilsynelatende er Luthers kamp fram mot troen på en nådig Gud, lite relevant i vår tid. Likevel er det min påstand at Luthers gjenoppdagelse av evangeliet om Guds nåde er et godt budskap også for mennesker i vår tid som i utgangspunktet ikke tror verken på Gud eller nåden.

Mange, og ikke minst ungdom, opplever å bli møtt med både egne og andres forventninger om å lykkes med skole, karrier, utseende, og sosial status. Her blir enhver sin egen lykkes smed. Summen av alt dette kan lett oppleves som nådeløse krav der man kommer til kort. Til dem som kjenner det slik, tror jeg Luther ville ha sagt: Senk skuldrene, livets mening finnes allerede og kan bli gitt deg som en gave. Gud vil bære deg, gi deg tilgivelse for dine feilgrep, og et liv i fellesskap med ham som varer også etter døden.

Gjennom reformasjonens forståelse av evangeliet blir alle mennesker stilt på lik linje for Gud. Denne teologiske sannheten har fått store konsekvenser også på det samfunnsmessige plan. Det gjelder særlig Luthers forståelse av «det allmenne prestedømme» der alle kristne i utgangspunktet har samme ansvar for menighetens liv. Dermed måtte alle også kunne lese i Bibelen som var kirkens høyeste norm, slik at de selv kunne forstå hva Guds vilje var. Dette

førte i sin tur til en omfattende skolereform i Tyskland. I Norge kom loven om konfirmasjonen i 1736, for så tre år senere å bli fulgt av loven om allmueskolen. Sammenhengen er åpenbar. Læren om «det allmenne prestedømme» har gitt viktige impulser i retning av opplysning, likeverd og medbestemmelse. Når de nordiske land i dag alle kjennetegnes av demokrati og en stor grad av likhet, skyldes det flere faktorer, men ikke minst at nettopp disse landene er så sterkt formet av reformasjonen.

Store samfunnsmessige ringvirkninger har også fulgt av Luthers syn på livet i skapelsen og arbeidslivet som et kall fra Gud. Kallet skal leves ut på det stedet vi er satt i verden, og ikke i klosteret. Et hvert ærlig yrke og en hver tjeneste i sosiale ordninger som familie og politikk er å betrakte som Guds kall. Det er ikke frommere å være prest og munk enn å være foreldre, bonde eller øvrighetsperson.

Både Luthers forståelse av det allmenne prestedømme og hans kallsetikk har gitt viktige impulser til samfunnsbyggende innsats i vårt land. Dette ser vi særlig tydelig i den bevegelse som utgikk fra Hans Nielsen Hauge rundt år 1800, og som førte til både organisering av lekfolket og industriell utvikling.

Gjennom året 2017 lanserer vi prosjektet «Tesar i tiden». Her vil folk bli invitert til å følge opp Luthers teser med å skrive sine egne om det som måtte ligge dem på hjertet. Tesene skal lyse opp på veggen til Johanneskirken, Nykirken og St. Jakob. Hver uke kommer en ny tese som det også bli gitt anledning til å diskutere offentlig, såfremt tesen tåler både dagens lys og kirkeveggen. Den første tesen kom på kirkeveggen onsdag 4. januar, og lyder slik: *«Det du får er viktigere enn det du får til.»* Jeg tror det er en tese som både er allmenngyldig, selve tilværelsen er jo en gave, samtidig som den treffer reformasjonens hjertesak: Frelsen blir gitt av nåde alene.

Halvor Nordhaug

Biskop i Bjørgvin